Lærebok i barnepsykiatri i ny utgave

Grøholt B, Sommerschild H, Garløv I.

Lærebok i barnepsykiatri

4. utg. 500 s, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.

Pris NOK 499

ISBN 978-82-15-01355-8

Første utgaven kom i 1989. Forfatterne var Hilchen Sommerschild og Berit Grøholt, og boken ble karakterisert som en viktig faghistorisk milepæl. Siden har den kommet i nye utgaver i 1997,

2001 og nå sist i 2008. Utgaven fra 2001 representerte en større revisjon, og Ida Garløv har siden den utgaven vært medforfatter. Forfatterteamet utgjør en god kombinasjon av klinikere som kjenner fagfeltet fra dets spede begynnelse i Norge, som står i de daglige kliniske utfordringene i dag, som kjenner faget både fra første- og annenlinjen og som er aktive deltakere i det barne- og ungdomspsykiatriske forskningsmiljøet.

Målgruppen er først og fremst studenter i grunn- og videreutdanning innenfor helse, pedagogikk og sosialfagene, medisin og psykologi. Samtidig hevder forlaget at dette er et nødvendig oppslagsverk for fagfolk i førstelinjen som arbeider med barn og unge og et nyttig supplement i en spesialistutdanning.

En sammenlikning mellom 2001- og 2008-utgaven viser at strukturen er uendret. Det er gjort tilføyelser og mindre omskrivninger. Forfatterne hevder at målet for revisjonen har vært å få med nyvinningene innen fagfeltet, bl.a. den økende interessen for biologiske årsaksforhold bak psykiske lidelser, slik som genetiske faktorer og nevroanatomiske strukturer betydning og funksjon. I tillegg har man omtalt utviklingen i den medikamentelle behandlingen, med flere nye preparater og indikasjoner. Aina Basilier Vaage er ny forfatter av et omfattende, men oversiktlig kapittel om barnepsykiatrisk arbeid med flyktning- og innvandrerbarn.

Man kan lure på nytten av denne typen lærebøker i vår tid, med nasjonale og internasjonale veiledere og retningslinjer og ulike databaser og systematiske oversikter et par tastetrykk unna. Etter å ha skimlet denne fjerde utgaven er jeg mer overbevist enn noen gang om denne bokens berettigelse. Fragmentering og tap av lokal forankring av forståelse og tiltak er etter min mening en av farene i dagens medisin. Læreboken presenterer fagmiljøene som

arbeider med barn og unge med psykiske vansker og deres familier, og gir en felles forståelse av hvor fagfeltet står i dag. Denne forståelsen er tilpasset den norske virkeligheten mht. epidemiologi og utfordringer, organiseringen av helsetjenesten, sosiale og pedagogiske tjenester og lovverket.

Marit Hafting

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk
Voss sjukehus

Kvalitetssikring ved biokjemiske analyser

Bolann BJ.

Riktig svar på biokjemiske analyser

En innføring i analytisk kvalitetsovervåking.

132 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2009.

Pris NOK 229

ISBN 948-82-450-0883-8

Målgruppen er bioingeniører under utdanning, ferdigutdannede bioingeniører, leger under spesialistutdanning i laboratoriefag og andre som driver analytisk virksomhet i forskning eller klinisk rutine.

Det er 13 deler. Etter en innledning kommer et generelt kapittel om grunnleggende prinsipper. Deretter følger kapitler om intern analytisk kvalitetskontroll, organisering av slik kontroll, sammenlikning av analysemetoder, kvalitetskontroll av kvalitative og semikvantitative analyser, pasientnær analysering og ekstern kvalitetsvurdering. Det er også en ordliste med definisjoner og en liste over de matematiske symbolene og forkortelsene som er brukt. Referanselisten omfatter 65 arbeider, hvorav fire er fra 2009. Språk, layout og illustrasjoner er holdt i en nøktern form – illustrasjonene er bare i svart-hvitt.

Tyngdepunktet er forhold rundt intern kvalitetskontroll. Dette er for en stor del basert på det arbeidet som er gjort av Westgard, Hyltoft Petersen, Fraser og deres medarbeidere de siste 30 år.

Valg av kontrollmateriale, begrepene «presisjon» og «riktighet», statiske beregninger og kontrollregler er utførlig omtalt. Det samme gjelder metodesammenlikninger – her er det også lagt ekstra vekt på å forklare de statistiske metodene som brukes. Kvalitetskontroll av kvalitative og semikvantitative analyser er bare kort omtalt. Det samme gjelder den pasientnære

analysing. Ekstern kvalitetsvurdering er omtalt i et kort avsnitt helt til slutt.

Tittelen kunne vært tydeligere, «kvalitetssikring» kunne med hell ha vært benyttet. Forfatteren er unødig forsiktig og tar forbehold i forord og innledning. Han har levert et godt og grundig stykke arbeid som det ikke er grunn til å unnskyldes seg for.

Innvingingen kan være at det hele er litt grått og tungt. På den annen side kan det ikke underslås at underholdningsverdien i dette faget er beskjedent.

Fremstillingen løftes av mange personlige erfaringer. Forfatteren har tydeligvis lang erfaring og har gjort seg opp egne meninger. Et fint grep er det å sette opp noen spørsmål etter hvert avsnitt, med svar i slutten av boken.

Begrepene analytiske metoders spesifisitet og sensitivitet er ikke nevnt, men savnes litt ved omtale av beslutningsgrenser. Det gjelder særlig ved behandling av kvalitative metoder. En bagatell er avsnittet om deltasjekk (s. 90), hvor det først ved nøye lesing blir klart at det dreier seg om pasientresultater og ikke for eksempel resultater fra kontrollmaterialer.

Tilsvarende utgivelser finnes ikke på norsk. Dette er en god og nyttig bok som ikke bare anbefales til målgruppen, den burde finnes lett tilgjengelig i alle laboratorier der man driver analysevirksomhet på biologisk materiale.

Per Kr. Lund

Oslo

Viktig om utviklingshemning

Eknes J, Løkke JA, red.

Utviklingshemning og habilitering

Innspill til habiliteringsprosessen. 292 s, tab, ill.

Oslo: Universitetsforlaget, 2009. Pris NOK 379

ISBN 978-82-15-01342-8

Boken er laget etter initiativ fra Samordningsrådet for arbeid for mennesker med utviklingshemning (Stiftelsen SOR som bl.a. støttes over statsbudsjettet) (1). Den er primært skrevet for

bachelorstudenter og ansatte i kommuner og spesialisthelsetjenester.

Den er lett å finne frem i. Layouten er enkel og oversiktlig. En kort redegjørelse om Stiftelsen SOR savnes. Forfatterne presenteres til slutt.

Første hovedtema er livskvalitet. Her blir perspektiver på helse og habilitering, livs-

kvalitetsbegrepet, nettverkskartlegging, arbeid og arbeidsrådgivning for mennesker med utviklingshemming, seksualitet og sorg og tap behandlet.

Helse er neste hovedtema. I kapitlet om fysisk aktivitet introduseres for første gang ICF (International classifications of functions) – WHO's modell for samspillet mellom helse, funksjonshemming, aktivitet og deltakelse, personfaktorer og miljøfaktorer (2). Det er egne kapitler om hørselssvikt, synssvikt og oral helse og et utmerket kapittel om oppfølging hos fastlegen. Atferdsanalytisk psykoterapi i behandling av psykiske lidelser hos mennesker med lett utviklingshemming er viet et langt kapittel. Helsedelen avsluttes med et kapittel om aldring – generelt hos utviklingshemmede og spesielt hos personer med Downs syndrom. Et kapittel om epilepsi ville ha føyd seg pent inn i denne temarekken.

Tredje hovedkapittel, om rettigheter og selvbestemmelse, er godt egnet til å slå opp i både for nybegynneren og den mer erfarne. Juristen gir klare definisjoner, praktikerne gir gode eksempler. Teoretikeren filosoferer over negativ frihet og psykologen har et nyttig kapittel om hjelpemidler for forståelse, selvstendighet og deltakelse. Avtalestyring som metode er greit beskrevet. Kapitlet om tros- og livssynsfrihet til slutt passer godt inn i helheten.

Fjerde hovedkapittel er viet utfordrende atferd. Det starter med prinsipper for konfliktmekling mellom familier og hjelpeapparatet og fortsetter med utagering og selvskading – godt skrevet om to viktige emner. Hvis psykologens perspektiv hadde vært supplert med (barne)psykiaterens, ville det blitt enda bedre. Avslutningsvis kommer to kapitler om hhv. rusbruk/rusproblemer og kriminalitet.

Dette er en av flere nye bøker om utviklingshemming beregnet på samme målgruppe. Denne bokens styrke er at man har evnet å samle mye og god klinisk erfaring mellom to permer og sette denne i et kunnskapsbasert perspektiv. Det er en rød tråd i fremstillingen som samsvarer med visjonen til Stiftelsen SOR, men hovedinntrykket er ellers at redaktørene har gitt forfatterne vel frie hender. ICF som modell og individuell plan som arbeidsredskap er nevnt i flere kapitler, men kunne i en lærebok med fordel fått en mer overordnet plass og dermed bundet det hele mer sammen. For leger i administrative stillinger tror jeg boken kan være nyttig, ikke minst på grunn av det epidemiologiske perspektivet som er godt ivarettatt i flere av kapitlene. For fastlegen gir boken oversikt over helserelaterte problemområder som er viktige for den utviklingshemmede pasienten, men som ofte gis liten plass i medisinske lærebøker.

Kjersti Ramstad

Barneklinikk
Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Litteratur

1. Stiftelsen SOR. www.samordningsradet.no [4.1.2010].
2. World Health Organization. International classification of functioning, disability and health (ICF). www.who.int/entity/classifications/icf/en/ [4.1.2010].

God orientering om svensk rettspsykiatri

Strand S, Holmberg G, Söderberg E.

Den rettspsykiatriske vården

295 s, ill. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Pris SEK 293

ISBN 978-91-44-04855-0

Målgruppen er hovedsakelig de som er i grunnutdanningen i det man i Sverige benevner «rettspsykiatrisk vård», noe som omfatter det vi i Norge kaller sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri. Det er

ikke spesifisert hva slags personale det gjelder, men det synes å kunne være folk fra forskjellige utdanningsområder, uten og med høyskole/universitetsbakgrunn. For leger synes den å være mest aktuell som lærebok for nybegynnere i det ovennevnte feltet. Forfatterne er alle kjente personer på fagområdet i Sverige, og de utgjør samlet en betydelig kompetanse på henholdsvis klinisk, vitenskapelig, kriminologisk og administrativ/forvaltningsmessig art.

Oppbygningen er velordnet i kapitler og underkapitler som samlet gir etter anmelderens mening en full, kortfattet oversikt over feltet på de områdene som forfatterne representerer. Blant annet er sykdoms- og avvikstyper i psykiatrien godt beskrevet, med aktuelle henvisninger til moderne forskning. Dette gjelder ikke minst for personlighetsforstyrrelser og risikovurderingsredskaper. Den synes lettlest på svensk også for en nordmann, med få og greie tabeller og figurer og med nøktern innbinding.

For svenske forhold synes boken å være til god nytte overfor hovedgruppen med moderat utdanning innen dette aktuelle og viktige området og som supplering for andre interesserte. For norske forhold er nytteverdien klart mindre. Dette skyldes ikke forfatterens innsats, men det at organiseringen av sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatrien er svært forskjellig i de to landene. Noen eksempler på dette: Ved rettspsykiatriske vurderinger før eventuell dom har ikke Sverige det grunnbegrepet som vi i Norge og mange andre land kan sammenfatte i ordet «utilregnelighet», og som er

grunnlag for straffefritak. Hos oss er dette begrenset til manifeste psykotiske tilstander, til såkalt bevisstløshet og høygradig utviklingshemming, men i Sverige opererer man med begrepet «allvarlig psykisk störning», som er klart mer omfattende diagnostisk. Det er også en rekke andre forskjeller fra hos oss i oppleggene før og etter rettssak, blant annet er alle avgjørende juridiske observasjoner i Sverige utført under institusjonsinnlagt status, til stor forskjell fra her. Våre sikkerhetspsykiatriske avdelinger er en del av det psykiatriske sykehustilbudet, mens Sveriges «rettspsykiatriske vård» på helt annen måte er en særomsorg. Det er derfor i Norge bare aktuelt å anbefale denne gode boken som suppleringslitteratur for spesielt interesserte og ikke som sentralt læreverkt.

Pål Hartvig

Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Ujevnt om klinisk genetikk

Paus B.

Klinisk genetikk

En innføringsbok. 245 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2009. Pris NOK 425

ISBN 978-82-05-39343-1

Bogen er på 245 sider og henvender sig til helsepersonale med varierende utdanning samt er tænkt til nytte for studenter i medicin, studenter i genetisk vejledning og studenter i andre helsefag samt interesserede.

Bogen er opdelt i 10 kapitler, som har stort fokus på forklaring af genetisk variation og bidrag til sygdom samt genetisk vejledning og tager herefter udvalgte områder, så som blodsygdomme, bindevævssygdomme, neuro-degenerative sygdomme, misdannelser og herefter fokus på praktisk fremgangsmåte ved genetisk diagnostik og genetisk prænatal diagnostik samt perspektiver i behandling af arvelige sygdomme.

Da bogen er på norsk og tiltænkt norsk publikum ville det have vært en god idé at have et særligt kapittel om den norske bioteknologilov.

I betraktning af, at boken kun har én forfatter, representerer det en imponerende indsats fra denne. På den anden side innebærer eneforfatterskap den risiko, at bestemte områder får en relativt høy vægt uten at